

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Філософський факультет

Кафедра релігієзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана
філософського факультету
Дмитро НЕЛІЦА

« 31 » 08 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

БУДДИЗМ ЯК РЕЛІГІЙНА ТРАДИЦІЯ

для студентів

галузь знань 03 Гуманітарні науки
спеціальність 031 Релігієзнавство
освітній рівень перший (бакалаврський)
освітня програма Релігієзнавство
вид дисципліни обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021 / 2022
Семестр	IV
Кількість кредитів ECTS	5
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі: Сарапін Олександр Васильович, к. ф. н., доцент кафедри релігієзнавства

Пролонговано: на 20~~22~~/20~~23~~ н.р. Масікова Д.І. « 31 » 08 2022 р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробник: *Сарапін Олександр Васильович, к.ф.н., доцент кафедри релігієзнавства*

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри релігієзнавства

_____ (Свген ХАРЬКОВЩЕНКО)
(підпис)

Протокол № 1 від «26» серпня 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією факультету

Протокол від «31» серпня 2021 року № 2

Голова науково-методичної комісії _____ Ірина МАСЛІКОВА
(підпис)

Троханьова на 2022-2023 н.р. Спр. № 2 від 31.08.2022р.

*Маслікова Т.Т. *

ВСТУП.

1. Мета дисципліни – ознайомлення студентів з важливими питаннями, які розкривають зміст та форми функціонування буддійської традиції.

2. Попередні вимоги до вибору навчальної дисципліни:

1. **Знати** особливості сприйняття буддизму, його напрямки та регіональні різновиди.
2. **Вміти** аналізувати ідейний доробок буддійських першоджерел та важливих буддологічних досліджень.
3. **Володіти елементарними навичками** наукового дослідження та критичного аналізу джерел; використання іншомовних фахових інформативних джерел з тематики буддизму.

3. Анотація навчальної дисципліни:

дисципліна «Буддизм як релігійна традиція» є обов'язковою дисципліною для спеціальності «релігієзнавство», що читається у другому семестрі II курсу бакалаврату. Пропонується виклад питань, пов'язаних з конфесійними особливостями вивчення буддизму, тематики раннього буддизму та регіональних різновидів теравади, магаяни і ваджраяни. Ознайомлення з тематикою цього курсу сприятиме більш якісному розумінню студентами проблем, пов'язаних з історією та сьогоденням буддійської традиції.

4. Завдання (навчальні цілі):

надати студентам цілісну систему знань про основи буддійської традиції, її конфесійні своєрідності та регіональні різновиди; ознайомити їх з поширеними у дослідницьких колах установками та рівнями сприйняття буддизму, з етапами відкриття європейцями вчення та особливостями його засвоєння; розглянути традиційну диференціацію буддизму на «яни», вказавши на її суттєві недоліки; запропонувати періодизацію історії буддійської традиції; посприяти формуванню навичок критичного аналізу першоджерел і значних здобутків тих буддологів, які докладно з'ясовували питання, належні до тематики дисципліни.

Дисципліна спрямована на формування наступних програмних компетентностей:

ЗК 4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 7. Здатність проведення дослідження на належному рівні.

ЗК 8. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ФК 2. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

ФК 4. Здатність критично осмислювати основні поняття, теорії та методи релігієзнавства, ідеї та висновки релігієзнавчих праць.

ФК 8. Здатність виявляти сучасні тенденції співіснування різних релігій і конфесій в умовах глобалізації та міжкультурного діалогу.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
	Знати:			
1.1.	Особливості вживання поняття «буддизм», його історико-культурні та оригінальні аналоги	лекції, самостійна робота	тест-контрольна робота, іспит	10
1.2.	установки та рівні сприйняття буддизму	лекції, самостійна робота	тест-контрольна робота, іспит	10
1.3.	етапи відкриття європейцями вчення Будди та особливості його засвоєння	лекції, самостійна робота	тест-контрольна робота, іспит	5
1.4.	конфесійну своєрідність буддизму, його місце серед релігійних систем світу та недоліки традиційного поділу	лекції, самостійна робота	тест-контрольна робота, іспит	5

	на «яни»			
1.5.	періодизацію історії буддійської традиції	лекції, семінари, самостійна робота	тест-контрольна робота, усне опитування, іспит	10
	Вміги:			
2.1.	Демонструвати обізнаність з дослідницькими проектами і спеціалізованою літературою, присвяченим буддійській тематиці	семінари, самостійна робота	усні доповіді, тест-контрольна робота, іспит	10
2.2.	пояснювати запропоновані авторитетними сходознавцями розв'язання різноманітних питань, пов'язаних зі змістом та формами буддійської традиції	семінари, самостійна робота	усні доповіді, іспит	10
2.3.	орієнтуватися у буддійських першоджерелах, коментованій літературі та реферативних викладах	семінари, самостійна робота	усні доповіді, іспит	5
	Комунікація:			
3.1.	Використовувати знання іноземних мов для аналізу читання новітньої спеціалізованої літератури у процесі підготовки до семінарських занять та написання самостійних робіт	семінари, самостійна робота	усні доповіді, диспути,	5
3.2.	подавати результати опрацьованих першоджерел у вигляді доповідей повідомлень, конспектів	семінари, самостійна робота	усні доповіді, диспути,	10
3.3.	проводити на належному рівні полеміку стосовно дискусійних аспектів розв'язання проблем сучасної буддології	семінари, самостійна робота	усні доповіді, бліц-опитування, диспути	10
	Автономність та відповідальність:			
4.1.	Здійснювати самостійний пошук рекомендованої до семінарів та додаткової літератури з тематики буддизму	семінари, самостійна робота	усні доповіді, диспути	5
4.2.	нести відповідальність за достовірність і конфесійну неупередженість дослідницьких розшуків, письмових робіт та апробованих на семінарах докладів.	семінари, самостійна робота	усні доповіді, диспути	5

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання	Результати навчання дисципліни				
	1.1-1.4.	1.5	2.1-2.3	3.1-3.3	4.1-4.2.
ПРН 2. Ефективно працювати з інформацією з різних джерел, критично її аналізувати, інтерпретувати, класифікувати, систематизувати з метою розв'язання релігієзнавчих проблем	+	+	+	+	+
ПРН 6. Характеризувати основні етапи історії релігій світу,	+	+	+	+	

особливості історичної типології релігійних уявлень.					
ПРН 15. Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі релігієзнавства.			+	+	+

7. Схема формування оцінки:

7.1 Форми оцінювання

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (знання 1.1–1.5), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (вміння 2.1-2.3); (комунікація 3.1-3.3); (автономність та відповідальність 4.1-4.2), що складає 60% загальної оцінки.

Оцінювання семестрової роботи:

1. **Усна доповідь, доповнення та участь в дискусіях на семінарах:** РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 4.2 – 42 / 70 балів
2. **Індивідуальна самостійна робота (підготовка реферату на тему «Порівняльний аналіз життєписів Будди»):** РН 1.3, 2.1, 2.3, 3.1, 3.2, 4.2 – 6 / 10 балів
3. **Тест-контрольні роботи (дві):** РН – 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1 – 12 / 20 балів

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх (двох) частин навчальної дисципліни. Загальна семестрова оцінка складаються із балів, отриманих за 1) аудиторну роботу (усні доповіді, доповнення та участь в дискусіях на семінарах), 2) індивідуальну самостійну роботу (підготовка реферату), 3) дві тест-контрольні роботи, з урахуванням коефіцієнту 0,6. Всі види робіт в семестрі мають в підсумку:

- в максимальному вимірі $100 \text{ балів} \times 0,6 = 60 \text{ балів}$
- в мінімальному вимірі $60 \text{ балів} \times 0,6 = 36 \text{ балів}$

У разі відсутності на семінарському занятті студент має відпрацювати завдання на семінар в письмовій формі.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту:

Іспит у письмовій формі – РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2. – 24 / 40 балів

Екзаменаційне оцінювання відбувається в письмовій формі. Білет складається з 3 питань, два з яких (за вибором студента) оцінюється за шкалою 20 балів, що в загальному підсумку дає 40 балів за іспит.

Студент не допускається до іспиту, якщо під час семестру набрав менше, ніж 20 балів.

Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка за іспит не може бути меншою 24 балів. У випадку, коли студент на іспиті набрав менше 24 балів, вони не додаються до семестрової оцінки (незалежно від кількості балів, отриманих під час навчального періоду). В екзаменаційній відомості у колонці «бали за іспит/екзамен» ставиться «0», а в колонку «підсумкова оцінка з дисципліни» переноситься лише кількість балів, отриманих під час семестру. Рекомендований мінімум допуску до іспиту – 36 балів

Таким чином, підсумкова оцінка з дисципліни (мінімум 60, максимум 100 балів) складається із суми кількості балів за семестр (мінімум 36, максимум 60 балів) та екзаменаційної роботи (мінімум 24, максимум 40 балів).

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	Іспит	Підсумкова оцінка з дисципліни
Мінімум	36	24	60
Максимум	60	40	100

7.2 Організація оцінювання:

Семестрова робота		Семестрова кількість балів	
		Min – 36 бали	Max – 60 балів
Аудиторна робота: усна доповідь на семінарі, доповнення, участь в дискусіях	До тем: 2, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 17, 18, 20, 21, 24, 26, 27 протягом семестру. У разі відсутності студента на занятті, теми необхідно відпрацювати в письмовому вигляді	«3» x 14 = 42	«5» x 14 = 70
Індивідуальна самостійна робота	До теми 3: Підготовка реферату на тему «Порівняльна характеристика життєписів Будди»	«6» x 1 = 6	«10» x 1 = 10
Тест-контрольні роботи	Перша до тем 1, 3, 5, 9, 11, 13, 14 Друга до тем 15, 16, 19, 22, 23, 25, 28	«6» x 2 = 12	«10» x 2 = 20
Загальна семестрова оцінка без урахування коефіцієнту		60	100
Загальна семестрова оцінка з урахуванням коефіцієнту 0,6		«60» x 6 = 36	«100» x 0,6 = 60

Критерії оцінювання:

1. Аудиторна робота:

Усна доповідь

5 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу

4 бали – студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу. Допускаються несуттєві неточності

3 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідну навчальну літературу, Має у відповіді суттєві неточності

2 бали – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки у відповіді.

Доповнення / участь в дискусіях

3 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми,

2 бали – доповнення змістовне

1 бал – доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію

2. Індивідуальна самостійна робота (підготовка реферату):

10 балів – студент у повному обсязі володіє опрацьованими джерелами, вільно та аргументовано презентує їх потенціал, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість здійсненого дослідження

9 балів – студент у повному обсязі володіє опрацьованими джерелами, але недостатньо аргументовано їх розкриває, по можливості конструктивно виявляє зміст поставлених у роботі завдань

8 балів – студент у достатньому обсязі володіє опрацьованими джерелами, вільно їх розкриває, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставлених у роботі завдань; допускаються несуттєві неточності

7 балів – в цілому володіє опрацьованим матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідні джерела; у роботі містяться суттєві неточності

6 балів – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його розкриває, недостатньо виявляє зміст поставлених завдань; у роботі містяться суттєві помилки.

3. Тест-контрольна робота (дві):

Тест-контрольна робота дозволяє оцінити певний обсяг знань, якими володіє студент і те, наскільки ці знання є систематизованими. Вона укладена таким чином, що студент при умові відвідування лекцій і належної самостійної підготовки в семестрі в змозі відповісти мінімум на п'ять запропонованих питань.

10 балів – студент дав правильні відповіді на усі питання тесту.

9 балів – студент неправильно відповів тільки на одне питання тесту.

8 балів – студент дав неправильну відповідь на два питання тесту.

7 балів – студент дав неправильну відповідь на три питання тесту.

6 балів – студент дав неправильну відповідь на чотири питання тесту.

4. Кожне питання в екзаменаційній роботі (вибір студентом 2-х з 3-х питань у білеті):

20-16 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність письмової роботи

15-11 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність письмової роботи.

Допускаються несуттєві неточності

10-6 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності

5-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдань

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙНИХ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.**

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	самостійна робота
Частина 1. Пропедевтика. Ранній буддизм і різновиди тгеравади.				
1.	Особливості сприйняття буддизму і його ідентифікація.	4		4
2.	Лекція Ф. Щербатського «Філософське вчення буддизму»		2	2
3.	Індійський буддизм: особливості формування традиції.	2		2
4.	Лекція С. Ольденбурга «Життя Будди, індійського вчителя життя».		2	2
5.	Індійський класичний буддизм.	4		4
6.	Філософський потенціал твору «Дгаммапада».		2	2
7.	Атрибуція та основні ідеї «Ваджраччхедіка-праджняпараміта-сутри».		2	2
8.	Атрибуція та основні ідеї «Грідая-сутри».		2	2
9.	Ланкійський буддизм.	2		2
10.	Атрибуція та ідейний потенціал «Саддхарма-пундаріка сутри».		2	2
11.	Буддизм в історії Бірми (М'янми).	2		2
12.	Вибіркові розділи з бірманської хроніки «Сасанавамса» ченця Панньясамі.		2	2
13.	Тайський буддизм.	2		2
14.	Буддизм в історії Лаосу і Камбоджі. Тест-контрольна робота.	4		4
Частина 2. Регіональні модифікації магаяни і ваджраяни.				
15.	Амідаїзм і його регіональні різновиди.	2		2
16.	Буддизм в історії Китаю.	4		4
17.	Ідейний потенціал «Шастри про пробудження віри у Магаяні».		2	2
18.	«Сутра помоста Шостого патріарха» Хуейнена (глави 2 і 8).		2	2
19.	Буддизм в історії Кореї та Японії.	4		4
20.	Твір Догена «Скарбниця ока істинної Дхарми» (свитки 4, 23, 24, 26, 37, 51)		2	2
21.	Дзен-буддизм у викладі сучасних японських авторів (Сендзакі, Сасаки, Асахіна, Фурута, Кіта, Нагая).		2	2
22.	Буддизм в історії В'єтнаму.	4		4
23.	Ваджраяна: питання теорії і практики..	2		4
24.	Лекція О. Розенберга «Про світоспоглядання сучасного буддизму на Далекому Сході».		2	2
25.	Тибетський буддизм.	4		4
26.	Характеристика твору Будона Рінчендуба «Історія буддизму».		4	2
27.	Твір Тензін Гьяцо «Світ тибетського буддизму. Огляд його філософії і практики».		2	2
28.	Буддизм монгололомовних і тюркомовних народів. Тест-контрольна робота	4		4
	ВСЬОГО	44	30	76

Загальний обсяг 150 год., в тому числі:

Лекцій – **44 год.**

Семінари – **30 год.**

Самостійна робота – **76 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Бгагаваті праджняпараміта грідая сутра та Ваджрачchedіка праджняпараміта сутра / Пер. з тиб. та англ. М. Васильєва, ред. Я. Литовченко. – К., 2014. – 43 с.
2. Ваджрачchedіка-праджняпараміта-сутра (Діамантова сутра) // Стрелкова А.Ю. Буддизм: філософія порожнечі. – К.: Вид. дім «КМА», 2015. – Додаток (С. 320-339) .
3. Грідая-сутра (Сутра серця) // Стрелкова А.Ю. Буддизм: філософія порожнечі. – К.: Вид. дім «КМА», 2015. – Додаток (С. 315-319).
4. Голоси стародавньої Індії. Антологія давньоіндійської літератури / Упоряд., переклад із Санскриту і примітки П. Рігтера. – К.: Дніпро, 1982. – 350 с.
5. Дгаммапада (Так говорив Будда) / переклад М. Копаниці. Режим доступу: http://chtyvo.org.ua/authors/Davnioindiiska_kultura/Dhammapada/
6. Неприкаяні душі. Антологія поезії японських мандрівних поетів – дзен-буддистів (XII-XX ст.). – К.: Вид. дім Дмитра Бураго, 2014. – 660 с.
7. Buddhist Scriptures / [trans. Conze E.]. – Harmondsworth: Penguin Books, Ltd, 1981. – 256 p.
8. Sāsanā vuddhinaya rakāsanī. – Ran' kun' Mruī'. Haṃsāvātī Sa tañ' cā Puṃ nhip' tuik', 1898. – 299 p
9. Saddharmapuṇḍarīka / edited by H. Kern and Bunyiu Nanjio. – St.-Petersbourg: Imprimerie de l'Académie Impériale des Sciences, 1912. – XII, 507 p.
10. Stcherbatsky Th. The Central Conception of Buddhism and the Meaning of the Word «Dharma». – Motilal Banarsidass Publishe, 1970. – 112 p.
11. Vajracchedika prajnaparamita-sutra / Ed. E. Conze // Serie Orientale Roma, 1957, vol. XIII. – P. 27-63.

Додаткова:

1. Бондаренко І. П. Буддизм і японська поезія // Східний світ. – 2008. – № 2. – С. 114–127.
2. Гессе Г. Сіддхартха. Паломництво до країни Сходу / пер. з англ.. О. Логвиненко, І. Мегела. – Х.: Фоліо, 2020. – 218 с.
3. Далай-лама. У пошуку глибинної усвідомленості / Пер. та ред. Дж. Гопкінс (за матеріалами усних виступів) / Пер. з англ. Г. Ровенських. – К.: Вид. група КМ-БУКС, 2017. – 144 с.
4. Капріцин І.І. Історіософія осягнення тибетського буддизму у європейській культурі // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2006. – Вип. 27. – С. 127–136.
5. Карівець І.В. (Само)визначення та повсякденний буддизм // Вісник Національного технічного ун-ту України «Київський політехнічний інститут». Сер.: Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2012. – № 1. – С. 32–37.
6. Коваленко Г. Велика віра Азії. Оповідання по Будду. – Черкаси: Вид. тов-ство «Сіяч», 1918. – 41 с.
7. Корнюшина О. 37 буддійських штук. Як пережити бентежні часи. – К.: Наш формат, 2022. – 240 с.
8. Капранов С.В. Дзен-буддизм та духовно-інтелектуальний потенціал Японії (друга пол. XIX – XX ст.) // Східний світ. – 2019. – № 3. – С. 5-14.
9. Крижешевська Л. Буддизм в Україні // Українське релігієзнавство. – 2007. – № 43. – С. 120–129.
10. Отрощенко І.В. Роль буддійської церкви у національно-визвольному русі Монголії (1905–1911). – К.: Вид-во Інституту сходознавства НАНУ, 2005. – 296 с.
11. Отрощенко І.В. Тувинська сангха у XX столітті: модернізаційні процеси // Східний світ. 2014. – Випуск 2. – С. 51-68.
12. Сарапін О.В. Авалокітешвара // Велика українська енциклопедія. Київ: Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2016. – С. 100.
13. Сарапін О.В. Про ритуал в буддійському контексті // Українське релігієзнавство. - К., 2006. –

14. Сінь Тін. Буддизм – для досконалості цього життя / Пер. з кит. А.В. Попик, додатки Ю.Ю. Завгородній, С.В. Капранов.– К.: Стилос, 1999. – 78 с.
15. Стрелкова А.Ю. Буддизм: філософія порожнечі. – К.: Вид. дім «КМА», 2015. – 404 с.
16. Стрелкова А.Ю. Буддизм: філософія порожнечі. 2-е вид. доповнене. – К.: Вид. дім «КМА», 2020. – 408 с.
17. Стрелкова А.Ю. Коментар Тіко до «Праджняпараміта-грідая сутри» («Сутри серця праджня-параміти») // Вісник ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. «Філософія». – Вип. 39. – Харків: ХНПУ, 2012. – С. 55–66.
18. Стрелкова А.Ю. Нірвана та сансара у дзен-буддизмі та філософії Догена // Практична філософія. – 2012. – №2 (№44). – С. 112–121.
19. Bateau A. Les sectes bouddhiques du Petit Véhicule. – Saïgon: Ecole française d'Extrême-Orient 1955. – 310 p.
20. Bischoff R. Buddhism in Myanmar: a short history. – Kandy, Sri Lanka: Wheel Publication, 1995. – 147 p.
21. Burton D. Buddhism: A Contemporary Philosophical Investigation. – New York: Routledge, 2017. – VIII + 212 pp.
22. Conze E. Buddhist Thought in India. – London: George Allen & Unwin, 1983. – 302 p.
23. Dasgupta S. Aspects of Indian Religious Thought. Calcutta: A. Mukhezjee & Co, 1957. – III, 247 p.
24. Guang Xing. Tathata in the Astasahasrikaprajnaparamitasutra: A Hermeneutic Interpretation // International Conference on «Buddhism in Asia: Challenges and Prospects (Draft Version of Papers). Samath, Varanasi, India, 2006. – P. 67-80.
25. Guenther H. V. Tibetan Buddhism in Western Perspective. Collected articles. – Emeryville, California: Dharma Publishing, 1977. – 261 p.
26. Hanayama Sh. A history of Japanese Buddhism / Transl. and edited by K. Yamamoto. – Tokyo: CIIB, 1960 – VI + 131 p.
27. Irons E. Encyclopedia of Buddhism. – NY: Facts On File, Inc., 2008. – XXXV + 634 p.
28. Lamotte E. Assessment of Textual Interpretation in Buddhism // Buddhist Hermeneutics. Honolulu, 1988. – P. 11-27.
29. Lamotte E. Histoire du Bouddhisme Indien. T. I.: Des origines à l'ère Sâka. – Louvain: Publications Universitaires [et] Institut Orientaliste, 1958. – XII + 862 p.
30. Leclère A. Le buddhisme au Cambodge. – Paris: E. Leroux, 1899 XXXI, 535, [1] p
31. Lieberman V. A New Look at the «Sāsanavamsa» // Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London. – 1976. – Vol. 39. – № 1. – P. 137–149.
32. Mäll L. Studies in the Astasahasrikā Prajnāpāramitā and other essays. – Tartu: Centre for Oriental Studie, University of Tartu, 2003. – 237 p.
33. Murti T.R.V. The Central Philosophy of Buddhism. Lnd: Allen & Unwin, 1955. – XIII + 372 p.
34. Nakamura H. Buddhism in Comparative Light. – New Delhi: Motilal Banarsidass, 1986. – 182 p.
35. Nakamura H. Indian Buddhism: A Survey With Bibliographical Notes. – Tokyo: KUFSS Publication, 1980. – 423 p.
36. Oldenberg H, Buddha, sein leben, seine lehre, seine gemeinde. – Stuttgart: Cotta, 1923. – VIII, 445, [1] p.
37. Rhys Davids T.W. Buddhist India. – London: Unwin, 1917. – 332 + ILL.p.
38. Roussel A. Le bouddhisme contemporain. – Paris : Pierre Téqui, 1916. IX, 520 p.
39. The Path of Purification. Visuddhimagga by Bhadantācariya Buddhaghosa / Transl. from the Pali by Bhikkhu Ñāóamoli. Fourth edition. – Kandy: Buddhist Publication Society, 2010. – 794 p.
40. Walpola Rahula. History of Buddhism in Ceylon. The Anuradhapura Period, 3d Centuty BC – 10th Century AC. Colombo: M.D. Gunasena & Co. Ltd., 1956 – XLIII + 361 p.
41. Zürcher E. The Buddhist Conquest of China: The Spread and Adaption of Buddhism in Early Medieval China. – Leiden: Brill, 2007. – 472 p.